

IN MEMORIAM

ENVER REDŽIĆ (1915 - 2009)

Podsjećanje na sve one koji napuštaju ovozemaljski svijet obavezuje da se slijedi njihov *curriculum vitae*. Kada se razmišlja i govori o ličnosti Envera Redžića, to nije ni lako, niti jednostavno, jer je njegov životopis krajnje atipičan, prebogat. Puko praćenje raznovrsne, nadasve prebogate i dugovječne djelatnosti Envera Redžića, koju je u svim periodima života krasio izuzetan dinamizam, podrazumijevalo bi barem *en passant* podsjećanje na najmarkantnije repere njegovih aktivnosti u različitim periodima života. Za objašnjenje i razumijevanje Redžićevog cjelokupnog opusa *conditio sine qua non* je poimanje njegove životne pragme. I na prvi pogled, stječe se dojam da je Enver Redžić bio ČOVJEK u punom “gorkijevskom” smislu te riječi. Redžićev životopis nameće određenje njegove stvaralačke ličnosti kvalifikativom polivalentnosti. Akademski obrazovan, svoju revolucionarnu ličnost kao vijećnik u toku Drugog svjetskog rata i NOB-a – bio je sudionik svih, i za BiH i za “drugu” Jugoslaviju, i te kako značajnih zasjedanja ZAVNOBiH-a i AVNOJ-a, potom privremene Narodne skupštine DFJ 1945., zatim Narodne skupštine FNRJ (1945-1953) i na kraju Savezne narodne skupštine (1953-1963) – transformirao je tijekom specifičnog vremena postratnih burnih promjena od poslanika politike do poslanika kulture. Kada bi se morala pronaći *diferentia specifica* koja bi odslikavala cjelokupni Redžićev opus od vremena kada on u profesionalnom smislu prelazi svoj stvaralački Rubikon, onda je to u raznim varijantama i izvedenicama zatajan višeznačan, kompleksan, nimalo lako odgonetljiv i objašnjiv pojam – nacija. Za razumijevanje njegove, kako je rečeno, nesumnjivo polivalentne ličnosti (revolucionara, društveno-kulturnog radnika, odnosno znanstvenika – akademika) bitno je ne tretirati njegovu društvenu i znanstvenu aktivnost mehanički nego suštinski kroz bar nekoliko faza stvaralačkog života.

S jeseni 1961. tek osnovani *Institut za proučavanje istorije radničkog pokreta* u Sarajevu dobiva (drugog po redu) direktora prof. Envera Redžića i prema naglašeno specifičnoj instituciji kakav je bio Institut za istoriju Redžić se ponašao atipično. Najmanje je bio direktor u klasičnom smislu te riječi. Takve je ljude rijetko moguće sresti. Tadašnji rukovodioci teško su ili nikako mogli prevazići opštevažeće usko partijske šablone. Instituti, koje je krajem 50-ih osnivala Partija, bili su institucije bez naučnika, školovanih znanstvenika, bez iskustva u realizaciji znanstvenih programa, sa kadrovima kojima su znanja jezika bila *terra incognita*, bez glasila, bez stanova itd. Enver Redžić, beskrajno odgovoran, i isto tako uporan u vizijama, osjećao je i znao šta i kako treba raditi. U pravilu – svi mlađi sa kraćim radnim iskustvom znali su pravac – morali su na studij trećeg stepena. Sa vremešnjim je išlo teže. Svi na učenje jezika. Svi (po mogućnostima i redoslijedu) na specijalizacije – put Beča, Moskve, Berlina, Beograda, Pariza itd., na izradu doktorskih disertacija. Kvantitet je rađao kvalitet. Institut je prerastao inicijalne zadatke. Suvremene tendencije u historiografiji najavljuju i nameću transformacije. Uvriježeno i rasprostranjeno uvjerenje da pobjednici pišu historiju prevladavalo je saznanje da je neophodno pisati “totalnu historiju” u kojoj neće biti preferirana samo jedna strana – radnički pokret, historija KPJ, socijalistička revolucija i poslijeratni period iz ugla KPJ-SKJ. *Spiritus rector* i *spiritus movens* tih inovacija je prije svih Enver Redžić. Dosezanje jedne zavidne razine razvoja ustanove, u čemu je obol Redžića bio evidentan, konačno je evoluiralo u saznanju o nužnosti definitivne promjene sveukupne programske djelatnosti. Ali, priroda stvari i zakon života uvjetovali su rastanak. Odlaskom u mirovinu 1972. godine, reklo bi se, počinje još jedna atipična i plodotvorna faza jedne, po mnogo čemu, jedinstvene ličnosti. Redžić se razvija i sazrijeva u polihistorika čiji su – istraživački nerv, znanstvena upitanost i upornost dostojni divljenja. Ipak, malo je takvih primjera, zapravo ripljevski je rijedak slučaj da netko, tek odlaskom u mirovinu, odbranom doktorske disertacije producira knjige od kojih je svaka naredna bolja i vrednija od prethodne.

Oni što se bave tzv. “trećim dobom” o životu ljudi napisali su studije i knjige o frustriranim i istraumatiziranim ljudima koji nisu znali ili nisu mogli da se suoče sa psihofizičkim, materijalnim i inim izazovima nakon odlaska u mirovinu. Većina prisutnih na otvaranju znanstvenog skupa posvećenog 40. obljetnici Instituta bili su zatečni podatkom da je akademik Redžić skoro tri decenije na spisku umirovljenika. Dok je ogromna većina njegovih ispisnika

zaslužene dane mirovine provodila sukladno svom statusu, Redžić se prilježnošću koja podrazumijeva pozvanje znanstvenika, marljivošću, serioznošću, nadasve plodotvornošću u ove tri i po posljednje decenije i dalje neprekidno potvrđivao kao svojevrsni unikum među suvremenim historiografima. Prijemom u članstvo ANUBiH (1978. za dopisnog i 1984. za redovitog člana), uspješnim vođenjem njenog Odjeljenja društvenih nauka, njegova je aktivnost bila očigledna. Karakterizirale su je bogatstvo ideja, inicijativnost i kreativnost, koje su dosegle intelektualni “parnasovski” vrhunac.

prof. dr. Tomislav Išek